

Руски писци – реформатори руског књижевног језика

Аутори презентације:
др Мелина Панаотовић, др Лазар Милентијевић

Руски језик – примање писмености

- Општепознато је да се почетак развоја словенских књижевних језика везује за делање и мисионарство браће Ћирила и Методија на прелому X и XI века.
- У руској култури примање писмености се кроз векове преносило као симбол националног самоопредељења, процвата образовања и културе.
- Појава писмености на црквенословенском језику, као „реформа свести“, је идејно, етички и сазнајно утрла пут развоју руског језика, али и свим каснијим великим реформама књижевног језика које су биле јасније дефинисане у 18. веку.

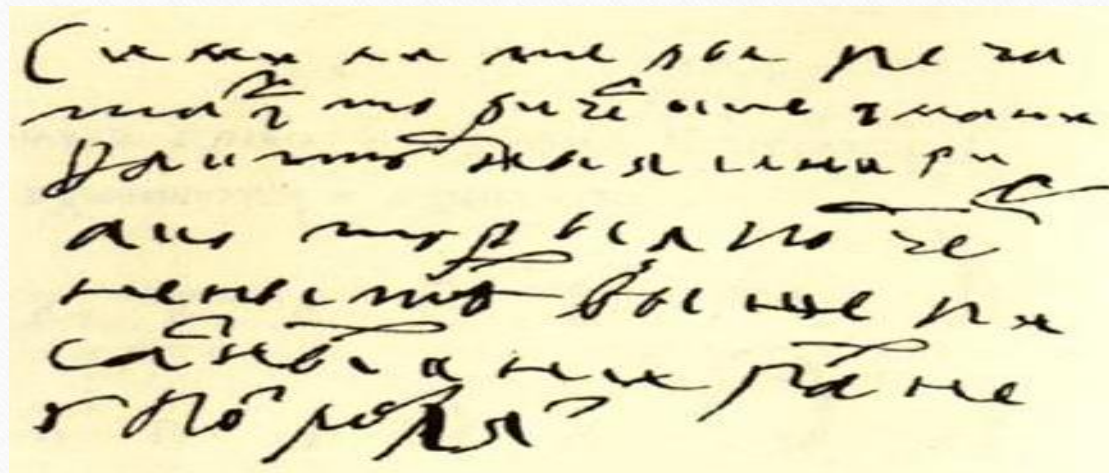
Диглосија

- Руски књижевни језик функционисао је у условима диглосије и све борбе које су се током његовог развоја водиле у вези са реформама засноване су на супротстављањима и међусобном односу између руског народног језика и руске редакције црквенословенског језика, који је имао функцију књижевног језика практично до друге половине 18. века.

Предуслови реформе (књижевног) језика

- Велики значај за развој руског друштва и књижевног језика имао је Петар I. Он је, тежећи да и у овој области отвори Русију према Западу, иницирао промене у азбуци и увео нови грађански фонт (писмо) како би направио што већи отклон од црквенословенског облика слова и приближио их облику латинских.
- Усталио се обичај да се за штампање световних књига користи грађански фонт (писмо), а за духовне књиге црквенословенски фонт (писмо). Таква промена је ишла уз друге реформе Петра I, чиме је било започето ново поглавље у развоју и поимању руске културе.

На предлогу за прву азбуку 1710. године
руком Петра је било написано:

Свакога на те рече не за
ма^к то рече ове знаме
Држимо жакиминари
ако мурбелно се
неће то вене не
сабланине гране
гпо рора

„Овим словима штампати историјске и мануфактурне књиге, а
која су подвучена не користити у горенаведеним књигама.“

Три реформатора руског књижевног језика у XVIII веку

Василиј Тредијаковски

Михаил Ломоносов

Гаврила Державин

Василиј Тредијаковски

- Пошто је био врстан преводаца са француског језика, он је на почетку свог професионалног пута 1735. године говорио о потреби усавршавања руског језика.
- Француски језик је у то време био реформисан (уместо језика цркве – латинског, статус књижевног добио је француски); он је хтео да ситуацију преслика на Русију, где је функцију књижевног још увек имао језик цркве – црквенословенски.
- То га је подстакло да исте године напише теоријски трактат „Нов и сажет поступак писања руских стихова“ («Новый и краткий способ к сложению российских стихов») којим је у XVIII веку била настављена реформа језика.

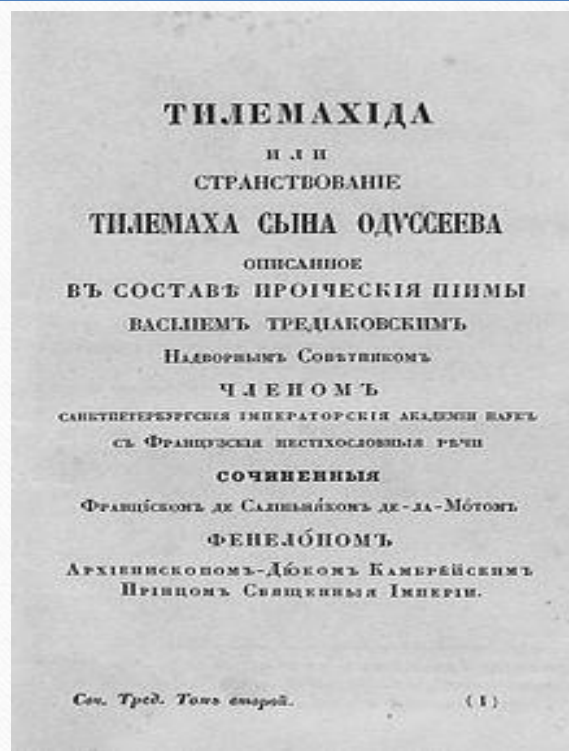
«Новый и краткий способ...»

Василиј Тредијаковски

- Тредијаковски је настојао да смањи јаз између књижевног и разговорног језика, да унесе одређену префињеност и галантност.
- Када је постао члан Руске академије наука упустио се у „прочишћавање руског језика у стиху и прози“. Тежио је да „улови особине природног језика“, да пише „појмљиво и разумљиво“.
- Он је први у Русији ко је покушао да уведе тонски принцип у силабички систем версификације.
- Најзначајније дело Тредијаковског је епска poema „Тилемахида“.

Василиј Тредијаковски

Михаил Ломоносов

- У стваралаштву Ломоносова од самог почетка значајна је тема ревитализације народног језика и његовог укључивања у књижевност. Управо због тога он је наставио борбу коју је у том погледу започео Тредијаковски – да пише оде и трактате на руском језику.
- Пошто је тадашњи језик био у „хаотичном стању“, он се борио да му врати живост, али и постави јасне дефиниције и правила. Био је велики противник позајмљеница, варваризама, архаизама.

Михаил Ломоносов

КРАТКОЕ РУКОВОДСТВО
къ
КРАСНОРЪЧІЮ,
книга перьвая,
въ которой содержишя
РИТОРИКА
показующа я
общія правила
обоего краснорѣчія,
то есть
ОРАТОРИИ
И
ПОЕЗИИ,
сочиненная
въ пользу любящихъ
СЛОВЕСНЫЯ НАУКИ
Трудами Михайла Ломоносова Императорской
Академіи Наукъ и Историческаго собранія
Члена, Химиі Профессора.

ВЪ САНКТ ПЕТЕРБУРГѢ
при Императорской Академіи Наукъ
1748

Михаил Ломоносов

- У дискурсу реформе (књижевног) језика издвајају се трактати „Реторика («Риторика»), „Грамматика“ («Грамматика») и предговор књиге „О корисности црквених књига“ («О пользе книг церковных в Российском языке»).
- Као основу књижевног Ломоносов је узео црквенословенски језик, јер је он кроз векове био симбол народног јединства.

Михаил Ломоносов

ПРЕДИСЛОВІЕ
О ПОЛЗѢ
КНИГЪ ЦЕРКОВНЫХЪ
въ Россійскомъ языкѣ.

Въ древнія времена; когда Славенскій народъ не зналъ употребленія писменно изображать свои мысли, которыя тогда были вѣсно ограниченны, для невѣдѣнія многихъ вещей и дѣйствій, ученикъ народамъ извѣстныхъ; тогда и языкъ его не могъ изобиловать такимъ множествомъ речей и выраженій разума, какъ нынѣ читаемъ. Се богатство больше всего приобрѣшено купно съ Треческимъ Христіанскимъ закономъ, когда церковныя книги переведены съ Треческаго языка на Славенскій для славословія Бога. Очювннхъ красота, изобиліе, важность и сила Еллинскаго слѣва, толь высоко почитася; о томъ довольно свидѣтельствуиють словесныя науки латинскія. На немъ, кромѣ древнихъ Гомеровъ, Пиндаровъ, Демосенновъ и другихъ въ Еллинскомъ языкѣ Героевъ, вѣнчались великіе Христіанскія церкви Учители и Творцы, возвышая древнее краснорѣчіе высокими Богословскими догматами и преріемъ усерднаго вѣнія къ Богу. Ясно се видѣть можно вынужденіемъ въ книги церковныя на Славенскомъ языкѣ, когда много имъ оумъ переводу вѣснато и новаго языка, поученій ометесныхъ, духовныхъ писней

1 *

Теорија о стилловима

- У предговору књиге „О корисности црвених књига“ говори о три различита слоја лексике.
- Сходно томе проистичу и три стила: високи (узвишени), средњи и ниски. Високи стил је присутан у херојским поемама, одама. Средњи се појављује у драмским делима у којима је показан хероизам и узвишене мисли. Ниски стил је карактеристичан за комедије, песме.
- Он је инсистирао на томе да књижевни жанр буде фиксиран за одређен лексички слој. Такав принцип је остао на снази све до Пушкина.

Михаил Ломоносов

Гаврила Державин

- У заоставштини „дворског песника“ Державина не постоји трактат који је довео до реформе језика. Његова рола се огледа у томе што је направио синтезу „узвишеног“ и „ниског“ жанра, а то је било пресудно за стварање језика који ће касније користити и Пушкин.
- Державин је у својим одама превазишао строга жанровска правила, а то му је допустило да створи потпунији и са историјског и уметничког аспекта веродостојнији језик.

Гаврила Державин

- „Понављање једних те истих мисли, обучених у речи без осећања, не само да је сувишно, већ је непријатно и шкоди“. Отуда он говори да тајна (књижевног) језика лежи у томе што он увек мора изазивати и хранити знатижељу душе.
- Борио се против бескомпромисних канона, јер је у њима често видео «скупину пустих, звоцавих речи које су састављене по школским правилима». Све те идеје су биле оваплоћене у циклусу ода «Фелица».

Гаврила Державин

Писци - реформатори XIX века

Руски писци XIX века реформисали су књижевни језик својом стваралачком праксом. За разлику од претходног века, који је обележила борба око тога да народни језик уђе у књижевни, језик књижевних дела XIX века негује народни језик и богати га:

- *Счастливые часов не наблюдают*
- *Шел в одну комнату, попал в другую!*
 - *Герой не моего романа!*
 - *А Васька слушает да ест.*

Иван Андрејевич Крилов

Иван Андрејевич Крилов

1769 - 1844

- Као писац опробао се у свим жанровима: комедији, љубавној лирици, посланицама, приповеткама, есејима, позоришним рецензијама, сатиричној публицистици. Свој жанр – басну открива преводећи Лафонтенове басне и 1809. године издаје свој први зборник басана.
- Продаване у великим тиражима, басне су му преведене на 10 језика.

Из Криловљевих басни...

Из басне “Мачак и кувар” у савремени разговорни руски језик ушла је изрека:
“А Васька слушае да ест”.

Изрека се користи у ситуацији када неко говори, а други на њега уопште не обраћа пажњу.

Из басне “Квартет” чувена је поука коју славуј саопштава музичарима:
“А ви, другови, како год да седнете, нисте за музичаре.”

Ова славујева поука се у разговорном језику данас цитира када се жели скренути пажња на то да свако треба да ради оно што зна, оно што је његов посао.

Из Криловљевих басни...

Басна “Штука и мачак”

“Беда, кољ пироги
начнет печи сапожник,
а сапоги тачаць
пирожник.”

“Невоља је ако колаче
почне да пече обућар, а
чизме да прави пекар”.

Басна “Два бурета”

“Кто про свои дела
кричит всем без умолку,
В том, верно, мало толку.”

“Ко о својим пословима
гласно говори свима
без престанка,
од њега, највероватније,
слабе вајде”.

Александар Грибоједов

Александар Сергејевич Грибоједов

1795 - 1829

- Његова драма у стиховима - “Тешко паметноме” - постала је рудник многобројних пословица савременог руског језика.
- Осим књижевним радом, бавио се дипломатијом и музиком: био је пијаниста и композитор.
- «Жизнь народа, как жизнь человека, есть деятельность умственная и физическая», говорио је Грибоједов.

Лит. № 10825

Горе ума

Музыка в стихах в 4-х действиях

[Принимая в М. Москва, в доме Павла Погодина
Файера]

Акт 1^й

Божественная картина, во ней души людей, со света
 дует в спешно бегу, отбросив абы что обреченное
 и забытое, которое тот же думалось. Издали звук
 картины, шумь стелющихся в гулех

[Сколько букв есть в слове]

Муромец

[Вот что написано, в том же духе
определяется]

«Вот так!... Ах, как скоро кончилось!»
 Муромец бегущий ввек не сбавляет шагов — отходит.
 «Муромец бегущий», шумит ах, да ах,
 Не слышай, покуда не кончатся со светом.
 Муромец вот только, что ввек не слышит,
 Что же гонит!... Сказано уже,
 [Сколько букв есть в слове]

Погодин,
 Издатель Погодина, Москва

Муравьев автограф, лист 1.

“Горе от ума”

најпопуларнији цитати

- Счастливые часов не наблюдают *** Сретни људи не гледају на сат.
- Ум с сердцем не в ладу *** Срце заљубљеног не слуша разум.
- Герой не моего романа - *фраза којом се данас одбијају неподесни удварачи* - Ниси ти тај!
- Служить бы рад, прислуживаться тошно ** Радо бих радио, од улагивања ми је мука.
- День за день, нынче, как вчера *** Сваки дан једно те исто.
- Ах, злые языки страшнее пистолетов *** Зли језици су страшнији од пиштоља.
- Блажен, кто верует, — тепло ему на свете! *** Блажен је онај који верује...
- Бывают странные сны, а наяву страннее *** Има чудних снова, а јава је још чуднија.

Реформатори – експериментатори XX века

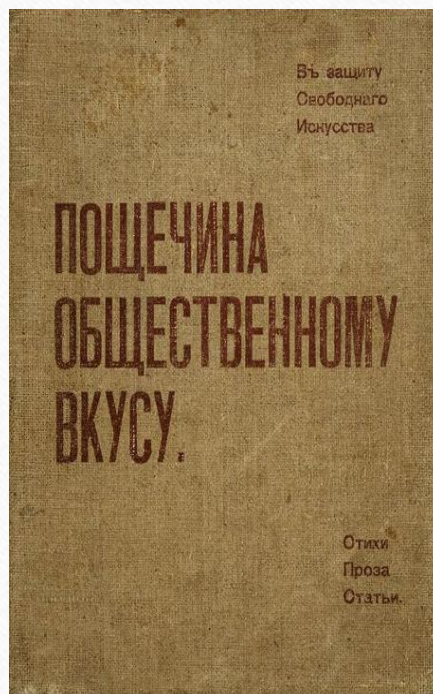
Сам почетак XX века обележила су авангардна истраживања, плурализам стилских формација и изузетна разноврсност и богатство књижевног израза.

Симболисти, футуристи, акмеисти, имажинисти, песници изван формација – дали су огроман допринос развоју књижевног језика, у највећој мери – кроз своје стваралаштво, углавном поезију, и смеле експерименте на лексичком, синтаксичком и морфолошком нивоу.

Футуристи

- **Владимир Мајаковски**
- Вајар, песник, сликар, епатажиста...
- Аутор поеме “Облак у панталонама”; творац “деталних метафора”, неологизама, смелих синтаксичких експеримената.
- Песник Револуције, који се, као и многи, врло брзо разочарао у “паучину револуције” и извршио самоубиство у 37. години живота.

- **Велимир Хлебњиков**
- Творац **заумног језика**, идеје о управљању временом и аутор “једне књиге”.
- Творац **периодичног система звукова**: сугласници носе семантику речи, а самогласници одређују њено граматичко значење.

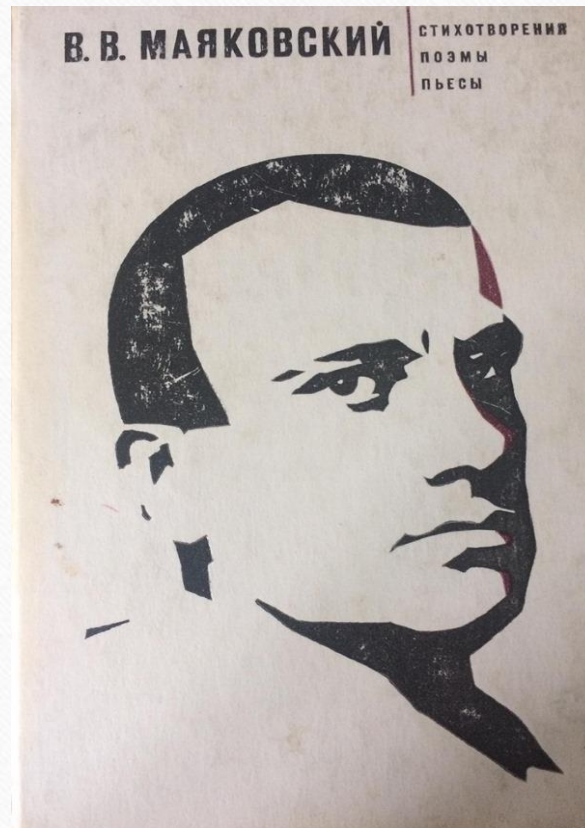
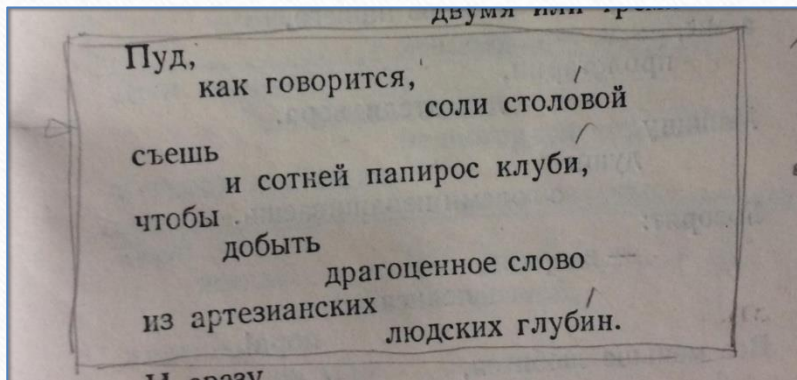
Владимир Маяковский:

Делокализация опшних места

Опште место:

“Пуд соли съешь –
человека узнешь.”

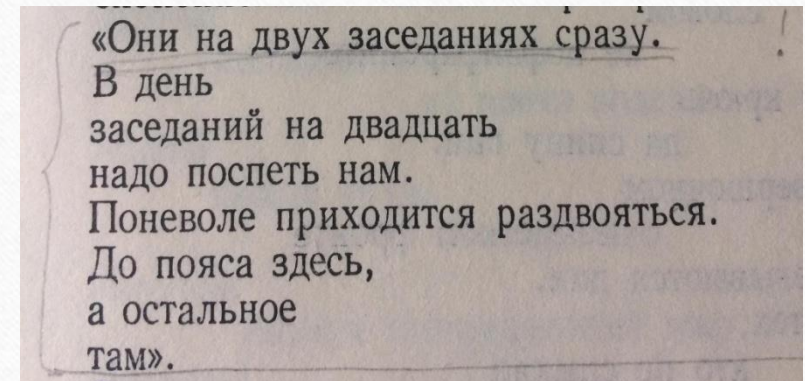
Делокализация:

Опште место:

“Дел хоть разорвись!”

Делокализация:

Владимир Мајаковски:

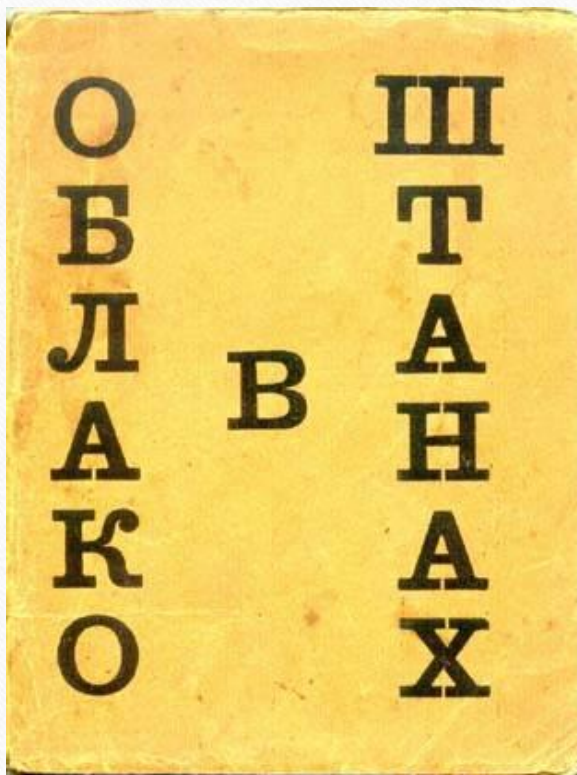
“Облак у панталонама”

Поема “Облак у панталонама” прави је рудник детаљних и необичних метафора песника. На пример:

пожар срца

жилава грдосија

А груди би много хтела!

“Ваш сын прекрасно болен!
Мама!
У него пожар сердца .

.....

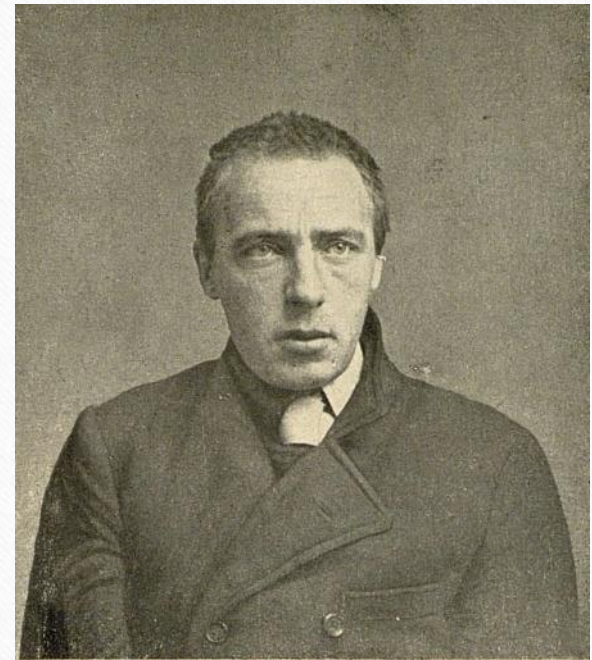
Меня сейчас узнать не могли бы:
жилистая громадина
стонет,
корчится.
Что может хотеться такой глыбе?
А глыбе многое хочется!”

Заумни језик В. Хлебњикова

Заумни језик : 1) језик изван ума, са оне стране разума;
2) језик изнад ума, виша категорија логике.

“Умни језици раздвајају, а заумни језик је светски језик
у свом зачетку и само он може да сједини људе”.

Бобэбы пелись губы,
Вээоми пелись взоры,
Пиээо пелись брови,
Лиэээй - пелся облик,
Гзи-гзи-г зэо пелась цепь.
Так на холсте каких-то соответствий
Вне протяжения жило Лицо.

В. Хлебников

Сребрни век руске поезије

Ана Ахматова

Иван Буњин

Александр Блок

Борис Пастернак

Марина Цветајева

Руски писци – реформатори руског књижевног језика

XVIII век	Теоријско-практично осмишљавање базе	Василиј Тредијаковски (1703 - 1769) Михаил Ломоносов (1711 - 1765) Гаврила Державин (1743 - 1816)
XIX век	Из књижевног текста у свакодневицу и савременост	Иван Андрејевич Крилов (1769 - 1844) Александар Сергејевич Грибоједов (1795 - 1829)
XX век	Експериментни са језиком и естетички БУМ поезије <i>сребрног века</i>	Владимир Владимирович Мајаковски (1893 - 1930) Велимир Хлебњиков (Виктор Владимирович Хлебњиков) (1885 - 1922)

Руски писци – реформатори
руског књижевног језика

СПАСИБО ЗА ВНИМАНИЕ!